

Noora Kopisto

VANHEMPIEN KOKEMUKSIA SOS- LAPSIKYLÄN PERHEKUNTOUTUK- SESTA

Sosiaali- ja terveysala
2015

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Noora Kopisto
Opinnäytetyön nimi	Vanhempien kokemuksia SOS-lapsikylän perhekuntoutuksesta
Vuosi	2015
Kieli	suomi
Sivumäärä	48 + 3 liitettä
Ohjaaja	Ahti Nyman

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vanhempien kokemuksia SOS-lapsikylän perhekuntoutuksesta. SOS-lapsikylän perhekuntoutus on lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteenä järjestettävää palvelua. Tarkoitus oli tutkia millainen kokemus perhekuntoutus on ollut perhekuntoutuksessa olleille vanhemmille, miten perhekuntoutus näkyy perheiden nykyhetkessä, miten odotukset ja todellisuus kohtasivat sekä mitä kehitettävää SOS-lapsikylällä olisi perhekuntoutuksessa vanhempien näkökulmasta.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu lastensuojelusta, kuntoutuksen ja perhekuntoutuksen määrittelystä, SOS-Lapsikylä ry:n organisaation esittelystä, perheen määrittelystä ja perheen hyvinvoinnista sekä vanhemmuudesta. Opinnäytetyö on sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen. Aineisto kerättiin teemahaastatteluina. Aineiston analyysinä on käytetty sisällönanalyysia.

Tutkimustuloksista voidaan päätellä, että haastateltavat saivat toivomansa avun ja tuen sekä perhekuntoutukselle asetetut tavoitteet täyttyivät suurilta osin. Perhekuntoutuksen voidaan ajatella näkyvän perheiden arjessa, koska haastatteluhetkellä puolella ei ollut enää lastensuojelun asiakkuutta. Avun ajoittaminen paremmin ja henkilökuntaan kohdistuva luottamuspuola nousivat kehitysideoiksi aineistosta. Tutkimuksesta voidaan päätellä perhekuntoutuksen olleen positiivinen kokemus ja sitä suositeltiin kaikille sitä tarvitseville.

ABSTRACT

Author	Noora Kopisto
Title	The Experiences of the Parents on Family Rehabilitation in a SOS-Children's Village
Year	2015
Language	Finnish
Pages	49 + 3 Appendices
Name of Supervisor	Ahti Nyman

The aim of this bachelor's thesis was to find out the parents' experiences on family rehabilitation in a SOS-Children's Village. SOS-Children's Villages' family rehabilitation is a non-institutional support form of child welfare services. The purpose was to examine what kind of experience family rehabilitation has been to the parents, how family rehabilitation affects the present family life, how the expectations and reality met and what could be developed in the family rehabilitation in a SOS-Children's Village.

The theoretical framework includes child welfare services, introduction of SOS-Children's Village organization, the definition of family and family's welfare and parenting. This bachelor's thesis is both qualitative and quantitative. The data was collected with theme interviews. The material has been analyzed using content analysis.

The research results showed that the respondents received the help and support they expected and the goals set for family rehabilitation were also achieved to most parts. Family rehabilitation had effect on the everyday life of families – a half of the families were no longer clients of child welfare when they were interviewed for the study. Development suggestions include better timing of the help and lack of confidence families felt toward the staff. The results indicate that family rehabilitation has been a positive experience and it is recommended for all those who need it.

Keywords	Child welfare service, family rehabilitation, family, parenthood
----------	--

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	MITÄ ON PERHE JA VANHEMMUUS?	10
	2.1 Perheen määritelmä.....	10
	2.2 Hyvinvoiva perhe.....	11
	2.3 Vanhemmuus	12
3	PERHEKUNTOUTUS LASTENSUOJELUN TUKITOIMENPITEENÄ....	15
	3.1 Lastensuojelu	15
	3.2 Lastensuojelupalveluiden järjestäminen	15
	3.3 Lastensuojelun vaiheet.....	16
	3.4 Avohuolto	18
	3.5 Lastensuojelun tarve Suomen nyky-yhteiskunnassa.....	19
	3.6 Kuntoutuksen määritelmä	20
	3.7 Perhekuntoutus.....	21
	3.8 Perhekuntoutus SOS-Lapsikylissä.....	23
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	26
	4.1 Tutkimusongelma ja tarkoitus.....	26
	4.2 Tutkimusmenetelmä.....	26
	4.3 Aineistonkeruumenetelmä	27
	4.4 Aineiston analysointi	28
	4.5 Tutkimuksen laaduntarkkailu ja luotettavuus	28
	4.6 Eettiset kysymykset	29
5	TUTKIMUSTULOKSET	30
	5.1 Taustatiedot.....	30
	5.2 Perhekuntoutus vanhemman kokemana.....	33
	5.3 Perhekuntoutuksen näkyminen nykyhetkessä.....	36
	5.4 Odotukset vastaan todellisuus.....	38
	5.5 Ajatuksia perhekuntoutuksesta ja sen kehittämisestä	38
	5.6 Muita ajatuksia perhekuntoutuksesta.....	41
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	42

7 POHDINTA.....	44
LÄHTEET.....	47
LIITTEET	

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1.	Syyt perhekuntoutukselle ilmaisuina	s. 31
Kuvio 2.	Millaista työskentelyä teitte? (ilmaisuina)	s. 34

LIITELUETTELO

LIITE 1. Teemahaastattelu kysymysrunko

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe on vanhempien kokemuksia SOS-lapsikylän perhekuntoutuksesta. Perhekuntoutus on lastensuojelun avohuollon tukitoimenpide, jossa työkennellään koko perheen kanssa laitossympäristössä. Aiheeni valikoitui tehdessäni sosiaalipalveluiden suuntaavaa harjoittelua SOS-lapsikylässä. SOS-lapsikylästä tarjottiin minulle tutkimusta perhekuntoutuksen vaikuttavuudesta vanhempien näkökulmasta. Tutkimus palvelee organisaatiota, koska perhekuntoutus kyseisessä SOS-lapsikylässä on ollut heidän palveluna vasta muutamia vuosia ja heitä kiinnosti kuulla kokemuksia suoraan vanhemmilta, ja siitä miten perhekuntoutus näkyy perheiden arjessa tänä päivänä. Tutkimuksen tarkoitus on vastata kysymyksiin: minkälainen kokemus perhekuntoutus on ollut vanhemman kokemana, miten perhekuntoutus näkyy nykyhetkessä, miten odotukset ja todellisuus kohtasivat ja miten SOS-lapsikylä voisi kehittää perhekuntoutusta.

Lastensuojelu kiinnostaa minua ja otin tutkimusaiheen innolla vastaan. Aloitin opinnäytetyöni työstämisen harjoitteluni aikana keväällä 2015. Päävastuu tutkimuksesta oli minulla, mutta sain SOS-lapsikylän perhetyöntekijöiltä sekä erityistyöntekijältä apua ja vinkkejä tutkimuksen suunnittelussa. Pidin tutkimusta tehdessä mielessä ajatuksen, että tutkimus palvelisi organisaatiota mahdollisimman hyvin.

Tutkimukseni teoriapohjana olen avannut käsitteitä lastensuojelu ja erityisesti lastensuojelun avohuolto. Avasin myös käsitteitä kuntoutus, perhekuntoutus yleisesti sekä SOS-lapsikylissä. Lisäksi keräsin tietoa perheen määrityksestä ja perheen hyvinvoinnista sekä vanhemmuudesta.

Koska organisaatiota kiinnosti nimenomaan vanhempien henkilökohtaiset kokemukset sekä saada heidän mielipiteet ja ääni kuuluviin, tutkimukseni päämenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen, jonka tueksi käytän kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Lisäksi aineistoni on sen verran pieni, että tut-

kimuksesta ei olisi saanut luotettavaa määrällistä tutkimusta. Keräsin aineistoni haastattelemalla neljää perhekuntoutuksessa ollutta vanhempaa.

2 MITÄ ON PERHE JA VANHEMMUUS?

Tässä luvussa kerrotaan miten perhettä määritellään ja miten sen määrittäminen sekä tehtävä ovat muuttuneet. Lisäksi pohditaan, miten kuvataan hyvinvoivaa perhettä ja kerrotaan mitä vanhemmuus tarkoittaa.

2.1 Perheen määritelmä

Perheelle on mahdoton esittää yksiselitteistä määritelmää. Kulttuuri säätelee käsityksiä siitä, mikä on perhe. Suomalaisessa kulttuurissa yleensä sukulaiset ja perhe erotetaan, jolloin perheeseen ajatellaan kuuluvan vanhemmat ja kotona asuvat lapset. (Hansen, Janhunen, Kytöpyy, Salo, Seppänen, Seppänen, Tapio & Vilén, 2010, 10.) Forssin ja Vatula-Pimiän (2010, 82) mukaan perhe on yksikkö jolla tarkoitetaan, että jäsenet liittyvät toisiinsa avo- tai avioliiton, syntymän, adoption tai esimerkiksi keinohedelmöityksen kautta. Ydinperheen, joka koostuu vähintään toisesta aikuisesta ja lapsesta, lisäksi Forss ja Vatula-Pimiä (2010,82-84) määrittelevät perheiksi myös uusperheen, yksinhuoltajaperheen, adoptioperheen, sateenkaariperheen sekä kasvattilapsisuhteen ja sijaisvanhemmuuden. Tilastokeskuksen tilastoissa perheet luokitellaan lapsettomiin sekä lasten kanssa asuviin avio- ja avopareihin, rekisteröityihin nais- ja miespareihin sekä yhden vanhemman perheisiin. Useissa perhetyötä tekevissä palveluyksiköissä perhe määritellään siten, että siihen kuuluu lapsi ja lapsen viralliset huoltajat. (Hansen ym. 2010,10; Tilastokeskus 2015.)

Koska perheitä on monenlaisia ja perheen määritelmät muuttuvat, onkin tärkeää, että yksilöt saavat itse määritellä keitä perheeseen kuuluu. Usein perheenjäsenillä voi olla eri näkemykset siitä, ketä perheeseen kuuluu. (Hansen ym. 2010,10.)

Yhteiskunnan perusyksiköksi kutsutaan perhettä. Yhteiskunnallisesti merkittävänä perheen tehtävänä on pidetty lastenkasvatustehtävää. Tätä tärkeää tehtävää tehdään päivittäin monissa erilaisissa olosuhteissa suomalaisissa perheissä. Kasvatustehtävässä alan ammattilaiset tukevat perheitä monella tapaa. Lastenkasvatuksen lisäksi muut perheen tehtävät ovat muuttuneet paljon vuosien saatossa. Perheissä

ei ole enää niin useita lapsia, eikä lasten ajatella osallistuvan työntekoon hyvin nuorina. Sadassa vuodessa lasten päivähoito ja kasvatus on siirtynyt pitkälti yhteiskunnan velvollisuuksiksi.(Forss & Vatula-Pimiä 2010, 85-86.)

Forssin ja Vatula-Pimiän (2010, 86) mukaan parisuhteeseen ei ole enää pakko jäädä, jos ei tunne välittämistä ja rakkautta. Vanhempien parisuhde kestää tänä päivänä enää harvoin koko lapsuuden ajan. Koulutustason nousu, ammatillinen liikkuvuus sekä laajentunut sosiaaliturva ovat tehneet avo- ja avioerot helpommiksi. Avioliittolain (L 234/1929) 32 § on määritelty, että tuomioistuimen on otettava omasta aloitteesta käsiteltäväksi kysymys, siitä, miten puolisoiden lasten hoito ja tapaamisoikeus on lasten edun mukaista. Lain (L 234/1929) mukaan huollon ja tapaamisoikeuden tarkoituksena on turvata lapselle läheiset ja myönteiset suhteet molempiin vanhempiin. Sosiaali- ja terveydenhoidon ammattilaiset työskentelevätkin yhä enemmän perheen ihmissuhdeasioissa. Perheroolit, -käsitykset ja -mallit ovat muuttuneet vuosien saatossa. (Forss & Vatula-Pimiä 2010, 86.)

2.2 Hyvinvoiva perhe

Hyvinvoivan perheen määrittelemisen on lähes mahdotonta. Yksiviivaista selitystä sille, mikä on perheessä tervettä ja ei-tervettä tai hyvinvoivaa ja ei-hyvinvoivaa ei ole olemassa. Kulttuuri ja esimerkiksi yhteiskunnan eri osapuolten perhekäsitykset säätelevät sitä, minkälaisena hyvinvoiva perhe nähdään. Perheen toimivuutta voidaan tarkastella monelta eri kädeltä. (Hansen ym.2010, 11.)

Perheiden hyvinvointiin vaikuttavia asioita voidaan määritellä eri tavoin. Voidaan ajatella elinolojen olevan hyvinvoinnin taloudellinen perusta. Asuinolojen, toimeentulon sekä työn lisäksi hyvinvointiin voidaan liittää terveys, sosiaaliset suhteet, itsensä arvostaminen ja oma tuntemus hyvinvoinnista.(Karvonen, Moisio & Simpura 2009, 20.)

Karvosen ym. (2009, 20) mukaan hyvinvoinnin ja elinolojen suhde ei ole kuitenkaan selkeä, sillä hyvä taloudellinen tilanne ei takaa hyvinvointia ja tyytyväisyyttä elämään jos esimerkiksi perhesuhteissa on ongelmia. Hansen ym. (2010,12) toteaa-

vat, että perheessä jokaisen perheenjäsenen hyvinvointi vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on tiedottanut syksyllä 2014 Lapsiperheiden hyvinvointi 2014 –tutkimuksesta, jossa on käynyt ilmi, että lapsiperheiden tulo-, hyvinvointi- ja terveyserot, sitkeä köyhyys, työelämän kiireet, päihteet, yksinäisyys ja sosiaali- ja terveystalveluiden toimimattomuus estävät YK:n määrittelemien lasten oikeuksien toteutumisen Suomessa täysimääräisesti. Tutkimuksessa Paananen ja Gisslerin mukaan vanhemman kuolema, sairastuminen, mielenterveyden ongelmat tai työttömyys näkyvät lasten hyvinvoinnin ja mielenterveyden ongelmana. He toteavat myös, että vanhempien sosioekonominen asema, koulutus, taloudellinen sekä terveydellinen tilanne ja muutokset perhesuhteissa vaikuttavat lasten kouluttautumiseen sekä hyvinvointiin. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2014.)

Hyvinvoivassa perheessä jaetaan onnistumisen kokemuksia ja vaikeista asioista voidaan puhua ääneen. Hyvinvoivassa perheessä kommunikoidaan terveellä tavalla. Haastavat kommunikointivaikeudet niin lasten, aikuisten tai aikuisen ja lapsen välillä voivat johtaa ongelmiin perheessä. Kaikkien perheenjäsenten lupa näyttää tunteiden kirjo lisää perheen hyvinvointia. Hyvinvoivassa perheessä iloa, surua, pelkoa, suuttumusta ja nautintoa käsitellään yhdessä. Tärkeää on muistaa, että isoin päätösvalta ja vastuu perheen hyvinvoinnista ovat aina aikuisilla. Toimivassa perheessä perheenjäsenet mukautuvat muiden jäsenten tarpeisiin, kuitenkin omia tarpeita unohtamatta. (Hansen ym. 2010, 12; Centers for family change 2015.)

2.3 Vanhemmuus

Vanhemmuus käsitteenä on yhtä moninainen kuin perheen käsitekin. Vanhemmuutta voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta, muun muassa biologiselta, juridiselta, sosiaaliselta ja psyykkiseltä kannalta. Biologinen vanhemmuus liittyy lapsen biologiseen suhteeseen. On useita tilanteita, ettei biologista vanhemmuutta ole osapuolten tai kenenkään tiedossa. Juridisella vanhemmuudella tarkoitetaan yhteiskunnan antamia oikeuksia ja velvollisuuksia. Juridinen vanhemmuus määrittyy lähtökohtaisesti biologisen vanhemmuuden perusteella, mutta esimerkiksi

avoliittoon syntyneen lapsen isyys täytyy tunnustaa erikseen. Adoptiotilanteessa juridinen vanhemmuus siirtyy adoptiovanhemmille ja adoptiosuhde on purkamaton. Sosiaalisella vanhemmuudella viitataan aikuiseen, joka elää lapsen arjessa ja voi olla esimerkiksi toisen vanhemman puoliso. Psyykkinen vanhemmuus tarkoittaa lapsesta huolehtivaa aikuista, jonka lapsi tunnetasolla kokee vanhemmakseen. Lapsi luottaa psyykkiseen vanhempaa. (Hansen ym. 2010, 10-11.)

Vanhemmuuteen kuuluu lisäksi huoltajuuskäsite. Lapsen viralliseksi huoltajaksi voidaan määritellä myös perheeseen kuulumaton henkilö. Lapsen huoltajaa voidaan muuttaa oikeuden päätöksellä tai vanhempien kanssa yhdessä sopimalla. Huoltajuus käsitteenä nousee esille yleensä, kun puhutaan lapselle suunnatuista tukitoimista, jolloin laki ohjaa työntekijöitä pyytämään lapsen huoltajalta suostumuksen lapsen kanssa työskentelemiseen. Jos lapsi hakee omatoimisesti itse apua itselleen, voidaan huoltajien lupa poikkeustilanteissa ohittaa. Näissä tilanteissa tulee ottaa huomioon lapsen etu ja onko lapsi kehitystasonsa perusteella kykenevä tekemään itse omia päätöksiään elämästään. Huostaanotetun lapsen huoltajuus säilyy yleensä biologisilla tai juridisilla vanhemmilla, mutta vain rajoitetuin osin. (Hansen ym. 2010, 11.)

Ohjaavassa kasvatuksessa vanhempi on lapsen edun ajaja sekä kehityksen edistäjä. Lapsi tarvitsee ohjausta, rajoja ja vanhempien tulee kertoa miksi jotakin saa tehdä ja miksi ei. Ohjaavan vanhemmuuden peruselementtejä ovat toisen kuunteleminen, omien tunteiden ilmaiseminen sekä vanhemman ja lapsen kannalta parhaaseen ratkaisuun pyrkiminen. (Forss & Vatula-Pimiä 2010, 88.)

Vanhemmuuden viisi keskeistä osa-aluetta ovat elämän opettaja, rakkauden antaja, huoltaja, rajojen asettaja sekä ihmissuhdeosaaja. Näillä osa-alueilla on lisäksi tarkemmat määritelmät mitä osa-alueet sisältävät. Nämä viisi osa-aluetta muodostavat vanhemmuuden roolikartan, jota käytetään apuvälineenä perheiden kanssa työskennellessä. Vanhemmuuden roolikartta on monipuolinen työväline perhekuntoutuksessa ja vanhemmuuden arvioinnissa. (Forss & Vatula-Pimiä 2010, 88-89; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2015.)

Vanhemmuuteen liittyy vanhemman omat kokemukset menneisyydestä ja kasvatuksesta. Vanhemman lapsuudessa kokemat haitalliset ja vahingolliset käyttäytymis- ja kasvatusmallit voivat toistua myöhemmin omassa vanhemmuudessa. Eri-tyisesti vahingollisen kasvatustavan saaneen lapsen on vaikea myöhemmässäkään elämässä ottaa hyvää vastaan, koska ei ole luottamusta muihin. Tällaiset lapsuuden kokemukset voivat estää käyttämästä omia kehitysmahdollisuuksia elämän rakentamisessa, esimerkiksi vanhemmuudessa. Tällöin on iso riski toistaa sama kaltoinkohtelu omien lasten kohdalla. (Kekkonen 2004, 27.) Vanhemmuudessa ja perhe-elämässä voi esiintyä monenlaisia haasteita ja ongelmia. Haasteiden kasvassa niin suureksi, että perheen täytyy etsiä ratkaisua ammattilaisilta, voi perhekuntoutus olla yksi vaihtoehto.

3 PERHEKUNTOUTUS LASTENSUOJELUN TUKITOIMENPITEENÄ

Tässä luvussa käsitellään lastensuojelua ja lastensuojelupalveluiden järjestämistä. Luvussa kerrotaan myös lastensuojelun vaiheet ja erityisesti esille nostetaan avo-huolto, jonka palveluiden piiriin perhekuntoutus kuuluu. Luvussa käsitellään kuntoutuksen määritelmää ja erityisesti perhekuntoutusta sekä perhekuntoutusta SOS-lapsikylissä.

3.1 Lastensuojelu

Lastensuojelua määrittää lastensuojelulaki. Lastensuojelulla tarkoitetaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua.(Aer 2012,3.) Lastensuojelulain (L 417/2007) ensimmäisessä luvussa on määritelty lastensuojelun tarkoitukseksi turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Aerin (2012, 4) mukaan lastensuojelulain keskeisenä tavoitteena on turvata lapsen oikeuksien ja edun huomioon ottaminen varmistamalla lapsen ja hänen perheensä tarvitsemat tukitoimet erityisesti tilanteissa, jotka uhkaavat lapsen hyvinvointia ja kehitystä sekä tämän lisäksi vanhempien tukeminen myös huostaanoton jälkeen. Lastensuojelulaissa (L 417/2007) on määritelty, että lasten vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi.

Lapsen oikeuksien toteuttamisesta on säädetty myös erikseen Suomen perustuslaissa, Suomea koskevassa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa sekä YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

3.2 Lastensuojelupalveluiden järjestäminen

Lastensuojelupalveluiden järjestämisestä vastaavat kunnat. Kunnat voivat tuottaa palvelut itse tai ostaa ne. Jos kunta ostaa lastensuojelupalvelut muualta, tulee kuntien valvoa palveluntuottajien toimintaa. Kunnan tulee laatia suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015.)

Kuntaliitto ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat julkaisseet Lastensuojelun laatusuosituksen. Suositus on suunnattu ensisijaisesti kunnille lastensuojelupalvelujen toteuttamisen, arvioinnin, kehittämisen ja johtamisen tueksi. (Lastensuojelun laatusuositus 2014.)

Ympäri vuorokautista lastensuojelupalvelua tuottaville yksityisille toimijoille luvat myöntää aluehallintovirastot. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta haetaan valtakunnalliset luvat. Valvira ja aluehallintovirastot valvovat kuntia palvelujen toteuttamisessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos tukee kuntia lastensuojelulain toimeenpanemisessa. Lisäksi Terveysten ja hyvinvoinnin laitos tuottaa tutkimus-, tilasto- ja rekisteritietoa ja tällä työllä tukee kuntia lastensuojelulain toimeenpanossa sekä kehittämisessä. Lisäksi useat järjestöt toimivat sekä lastensuojelupalveluiden tuottajina että kehittäjinä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015.)

3.3 Lastensuojelun vaiheet

Lastensuojelun työprosessi voidaan jakaa eri vaiheisiin: ennaltaehkäisevä lastensuojelu, lastensuojelutarpeen selvitys ja lastensuojeluilmoitus, avohuolto, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto ja jälkihuolto. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Ennaltaehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan lastensuojelulain (L 421/2007) 3 §:n mukaan edistetään ja turvataan lapsen kasvua, hyvinvointia ja kehitystä sekä tuetaan vanhemmuutta. Kunnan muiden palveluiden piirissä, kuten äitiys- ja lastenneuvolassa, päiväkodeissa sekä opetus- ja nuorisotyössä, annettua erityistä tukea ilman lastensuojelun asiakkuutta kutsutaan ennaltaehkäiseväksi lastensuojeluksi. (Heino 2013, 104.)

Lastensuojelutarpeen arvioinnilla tarkoitetaan yhteydenottoa sosiaaliviranomaisiin. Yhteydenotto tulee tehdä yhdessä lapsen tai vanhempien kanssa. Mikäli vanhemmat vastustavat lastensuojelutarpeen arviointia, tulee tilanteessa tehdä lastensuojeluilmoitus. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Jokainen joka epäilee lapsen tai nuoren olevan avun tarpeessa, voi tehdä lastensuojeluilmoituksen suullisesti nimettömänä puhelimitse tai käymällä sosiaalivirastossa tai kirjallisella lomakkeella. Lastensuojeluilmoitus tehdään lapsen kotikunnan sosiaaliviranomaisille. Tärkeintä ilmoituksen tekemisessä on, että se tehdään viipymättä, kun epäilee lapsella olevan avuntarve. Viranomaistahot muun muassa poliisi, seurakunta, sosiaali- ja terveydenhuolto ja opetustoimi ovat ilmoitusvelvollisia. Ilmoitusvelvollisuus koskee tietoa, minkä työntekijä on saanut työssään tai luottamustoimessaan, ja ilmoitusvelvolliset eivät voi tehdä ilmoitusta nimettömänä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Sijaishuollolla tarkoitetaan kiireellisesti sijoitetun, huostaanotetun tai lastensuojelulain (L 417/2007) 83§:ssä tarkoitetun väliaikaismääräyksen mukaan sijoitetun lapsen kasvatuksen ja hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen asioista vastaava lastensuojelun sosiaalityöntekijä valmistelee lapsen sijoittamisen ja valitsee tälle sopivan sijaishuoltopaikan. Päätöksen sijaishuoltoon sijoittamisesta tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija. Lapselle valitaan hänen omien tarpeiden mukaan sopiva sijaishuoltopaikka, joka voi olla perhehoito, lastensuojelulaitos, ammatillinen perhekoti tai muu lapsen tarpeisiin vastaava. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Kiireellisellä sijoituksella tarkoitetaan sitä, jos lapsi on välittömässä vaarassa eikä kukaan hänen läheisistä pysty huolehtimaan hänestä, tulee lastensuojelun tehdä kiireellinen sijoitus. Välittömällä vaaralla tarkoitetaan sitä, että lapsen elinoloissa ja kasvuolosuhteissa on niin vakavia puutteita, että ne uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä ja kehitystä, esimerkiksi vanhemman äkisti pahenevat mielen-terveysongelmat tai päihteiden käyttö, mikä estää huolehtimaan lapsesta. Tämän lisäksi välittömällä vaaralla voidaan tarkoittaa sitä, että lapsi itse vaarantaa vakavasti oman terveytensä, esimerkiksi huumeilla tai päihteillä, tai tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon. Kiireellisen sijoituksen päätöksentekijä on kunnan sosiaalityön viranhaltija. (Ensi- ja turvakotien liitto 2015; L 417/2007; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Lastensuojelun ydintehtävä on huostaanottaa lapsi ja tällä tavoin turvata lapsen etu viime sijassa. Huostaanotolla tarkoitetaan, että julkinen valta vastaa lapsen

huolenpidosta ja päättää muun muassa missä lapsi asuu. Huostaanotto ei itsessään turvaa lapsen etua. Myös huostaanotetulla lapsella tulee olla rakastavia ihmissuheteita, asumisympäristön, jossa huolenpito, oppiminen, kuntoutuminen, hoito, eheytyminen ja kasvu aikuisuuteen yhdistyvät. (Heino 2013, 105.)

Kunnat ovat velvoitettuja järjestämään huostaanotetuille lapsille sijoituksen jälkeen riittävää ja tarpeellista jälkihuoltoa. Jälkihuoltovelvollisuus edellyttää kuntia tarjoamaan monipuolisen jälkihuollon palvelukokonaisuuden. Käytännössä palvelukokonaisuus tarkoittaa samaa palveluvalikkoa, joka on avohuollon tukitoimena lastensuojelulaissa (L 417/2008) määritelty. (Heino 2013, 106.)

Perheen jälleenyhdistämisen puolesta puhuu se, että jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä kohdistuvasta kunnioituksesta. Huostaanoton luonnetta korostetaan väliaikaisena toimenpiteenä, joka tulee lopettaa niin pian kuin olosuhteet sen sallii sekä jonka aikana käytettävien toimenpiteiden tulee olla linjassa perheen jälleenyhdistämispäämäärän kanssa. Sijaishuoltoa toteuttaessa tulee ottaa huomioon lapsen edun mukaan tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Joissain tilanteissa vanhemman odotuksen perheen yhdistämisestä syrjäyttää se, jos katsotaan elämäntilanteen muutoksen vaarantavan lapsen hyvinvointia, esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsi on ollut huostaanotettuna pitkään. Huostaanottoa voidaan kuitenkin jatkaa vain, jos sen lakkauttaminen on selvästi lapsen edun vastaista. Perheen jälleenyhdistäminen ja huostaanoton purkaminen tulee aina valmistella yhtä hyvin kuin huostaanottoakin. (L 731/1999; L 417/2007; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

3.4 Avohuolto

Lastensuojelulain (L 417/2007) 34 §:n mukaan avohuollon tukitoimia tulee järjestää viipymättä, kun lapsen kasvuolot tai lapsi itse vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä. Tällöin lastensuojelun tarve on todettu. Avohuollon tukitoimilla pyritään edistämään ja tukemaan lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lasten kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskykyä ja -mahdollisuuksia.

Avohuollossa on kyse sosiaalityöstä, jossa pyritään toimimaan yhteistyössä perheen kanssa. Avohuolto perustuu aina vapaaehtoisuuteen. (Aer 2012, 64.) Lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma huomioon ottaen avohuollon tukitoimena voidaan järjestää muun muassa tehostettua perhetyötä, perhekuntoutusta ja lapsen kuntoutumista tukevia hoito- sekä terapiapalveluita. (L 417/2007.)

Lapsen vanhempien ja huoltajien tukeminen lapsen kasvatuksessa on lastensuojelun keskeinen periaate. Siten avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. Tukitoimien on kuitenkin oltava lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, mahdollisia ja riittäviä. Jos avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen kannalta tarkoituksenmukaisia, mahdollisia tai riittäviä, on lapsi otettava huostaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Tukitoimet ovat osa suunnitelmallista avohuollon työskentelyä. Kun tukitoimia suunnitellaan ja toteutetaan, on lapsen etu aina ensisijainen. Tukitoimet kirjataan asiakassuunnitelmaan ja tukitoimien myöntämisestä tehdään päätös. Asiakassuunnitelmaan kirjataan se, mihin ja millä aikataululla tukitoimilla pyritään saavuttamaan tulokset ja muutokset. Tukitoimien tulee olla suunnitelmallista ja niiden on vastattava lapsen ja perheen yksilöllisiin, tilannekohtaisiin tarpeisiin. Asiakassuunnitelmaan kirjataan asianomaisten myös mahdolliset eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja tukitoimien järjestämisestä. Suunnitelma tulee tarkistaa tarvittaessa, mutta kuitenkin vähintään vuoden välein. Jos osoittautuu, etteivät tukitoimet ole riittävät, tulee asiakassuunnitelma arvioida ja sopia jatkotoimista. (L 417/2007; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

3.5 Lastensuojelun tarve Suomen nyky-yhteiskunnassa

1990-luvun laman jälkeen lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten määrä on jatkuvasti noussut. Nykyinen tilastointikäytäntö on aloitettu 1991, jolloin avohuollossa asiakkaana oli 30 000 lasta ja nuorta. Vuonna 2011 lasten määrä avohuollossa oli yli 80 000. Vuonna 2011 pelkästään uusia asiakkaita oli saman verran kuin 1990-luvun alussa asiakkaita yhteensä. 2011 avohuollon asiakkaana oli

lähes 7 % kaikista alle 18-vuotiaista lapsista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015; Bardy & Heino 2013, 23.)

Lasten jatkuva lisääntyminen lastensuojelunasiakkaina on ollut käytetyimpiä mittareita pahoinvoinnin kuvaamisessa viime vuosina. Määrän lisääntyminen on kiistatonta, mutta se mitä kaikkea lastensuojelun tilaston indikoivat, eivät ole itsestään selvää. Siihen, millaiset seikat selittävät asiakasmäärien hurjaa kasvua lastensuojelussa, ei ole yksiselitteisiä vastauksia olemassa. Mahdollisia selittäviä syitä voi olla elinolot, palvelujärjestelmä ja toimintakulttuuri, alkoholin kulutus sekä yhteiskunnallinen ilmapiiri ja rakenteet. (Bardy & Heino 2013, 13-14.)

Monien ongelmien taustalla on eriarvoisuus. Eriarvoisuuden kasvulla on lastensuojelussakin tutut kasvot. Eriarvoisuutta voi seurata lasten kaltoinkohtelu, päihde- ja mielenterveysongelmat, perheristiriidat ja –väkivalta sekä häpeää. Sosiaalisten verkostojen ulkopuolelle joutuvat syrjään vetäytyjät ja yhteisössä syrjityt. Lasten väliset hyvinvointierot ovat kasvaneet ja se heijastuu suoraan lastensuojelun asiakasmäärän jatkuvaan nousuun. Yhteiskunnan sosiaalisten ongelmien kasvava kuorma synnyttää lastensuojeluun tungosta. (Bardy & Heino 2013, 17.)

Suotuisissa kasvuympäristössä, jossa ilmaistaan tunteita, lasta kohdellaan rakkaudella ja hyvin, arvostetaan oppimista ja ruokitaan tiedonhalua, ihminen saa potentiaalinsa kukoistamaan helpommin kuin epäsuotuisissa. Jos erimerkiksi jatkuva taloudellinen ahdinko tuottaa stressiä, vanhempien vuorovaikutus lapseen voi heikentyä niin, ettei lapsi saa kehityskapasiteettiaan täysin käyttöönsä. Tämän seurauksena voi olla muun muassa oppimisvaikeuksia, jotka voivat osaltaan sysätä huono-osaisuuteen ja vaikeuttaa oman elämän rakentamista. Ihmisen hyvinvointi perustuu pitkälle vuorovaikutussuhteisiin. Bardyn ja Heinon (2013,18) mukaan onkin surullista, että palvelut ovat ohentuneet samaan aikaan, kun tuloerot ja köyhyys kasvaa sekä työelämän suorituksen rytmi kiihtyy.

3.6 Kuntoutuksen määritelmä

Kuntoutuksen käsite voidaan määritellä ainakin kolmeen erilaiseen rinnakkaiseen merkitykseen. Kuntoutus voidaan ymmärtää erilaisten toimenpiteiden muodosta-

maksi kokonaisuudeksi, jolla pyritään tiettyihin tavoitteisiin. Kuntoutus voidaan ajatella olevan myös yhteiskunnallinen toimintajärjestelmä. Ja näiden lisäksi, kuntoutus voidaan määritellä olevan prosessi, joka etenee kohti ennalta määritettyjä tavoitteita. (Järvikoski & Härkäpää 2006, 17.)

Vuonna 2002 Suomen valtioneuvoston eduskunnalle antamassa kuntoutusselonteossa kuntoutus määritellään monialaiseksi ja suunnitelmalliseksi, yleensä pitkäjänteiseksi toiminnaksi. Toiminnalla pyritään auttamaan kuntoutujaa elämäntilanteen hallinnassa. Kuntoutus määritellään selonteossa ihmisen tai ihmisen ja ympäristön muutosprosessiksi, jolla on vaihtoehtoisia tavoitteita kuten parempi toimintakyky, parempi hyvinvointi sekä työmahdollisuuksien parantaminen. Selonteossa ei oteta kantaa kuntoutuksen kohderyhmään, mutta kuntoutusetuudet määräytyvät kuntoutusta koskevan lainsäädännön perusteella. Usean kuntoutusjärjestelmän lakisääteisen kuntoutuksen perusteena on todettu sairaus, oire, vajaakuntoisuus tai vamma sekä työkyvyn heikkeneminen tai vakavan sosiaalisen syrjäytymisen uhka. Kuntoutus on saanut aikaisempaa enemmän psykososiaalisia sekä sosiaalisia ulottuvuuksia. Kuntoutus on vahvasti sidoksissa väestön hyvinvoinnissa ja elinoloissa tapahtuviin muutoksiin sekä yhteiskunnallisiin kehityssuuntiin. Tyypillisiksi kuntoutuksen tavoitteiksi voidaan ajatella parempi selviytyminen arjessa, jaksaminen työssä tai osallisuus yhteisön toiminnassa. Kuntoutujan näkökulma tavoitteisiin liittyy oman elämäntilanteen hallinta. Tällaista tavoitteet voivat toteutua myös esimerkiksi silloin kuin vamma tai sairauden oire aiheuttaa toiminnallisia rajoituksia pysyvästi. (Kuntoutusselonteko 2002; Järvikoski & Härkäpää 2006, 12-17.)

3.7 Perhekuntoutus

Perhekuntoutus Suomessa on melko uusi avohuollon tukitoimi. Sen historia ajoittuu 1990-luvun puoliväliin, jolloin perhekuntoutus oli perheen sijoittamista perhe- tai laitoshoitoon. Sijoituksen tarkoitus oli kuntouttava. Kuntouttava sijoitus oli mahdollista toteuttaa esimerkiksi lastensuojelulaitoksessa tai päihdehuollon hoitolaitoksessa, jossa oli riittävät mahdollisuudet perhekuntoutuspalveluihin. Perhekuntoutusta oli tarjolla ympärivuorokautisena ja päivämuotoisena kuntoutuksena. Myös laitoksen yhteydessä olevien perheasuntojen hyödyntäminen oli mahdollista, jolloin perheille voitiin tarjota tehostettua tukea. Perhekuntoutus tapahtuu lai-

tosympäristössä, joka erottaa sen perhetyöstä mikä tapahtuu taas asiakkaan kotona. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Perhekuntoutus soveltuu hyvin tänä päivänä osaksi lastensuojelun avohuollon työskentelyä sekä huostaanoton lakkautustyöskentelyä. Perhekuntoutuksen on todettu olevan tehokas apu tilanteissa, joissa on olemassa kodinulkopuolisen sijoituksen riski, mutta perhe on motivoitunut perhekuntoutukseen ja perhekuntoutusta on oikea-aikaisesti mahdollista perheelle tarjota. Perhekuntoutuksen perusta tulisi aina olla vapaaehtoisuus. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Perhekuntoutusta voidaan käyttää myös ehkäisevän lastensuojelun työmuotona. Tällöin perhekuntoutus toteutetaan ilman lastensuojelun asiakkuutta päivämuotoisena yhteistyössä jonkun muun hallintokunnan kanssa, esimerkiksi päivähoidon tai neuvolan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Perhekuntoutuksen tarkoitus on tarjota kuntouttavaa toimintaa koko perheelle suunnitellusti ja tavoitteellisesti. Tavoitteena on lasten kasvuolosuhteiden turvaaminen, vanhempien tukeminen kasvatuksessa ja perheen olemassa olevien voimavarojen vahvistaminen. Perheen kuntoutuksen kulmakivinä voidaan pitää perheen jäsenten välisen vuorovaikutuksen tukemista erilaisilla toiminnallisilla menetelmillä, arjen taitojen harjoittelua sekä säännöllisen päivärytmin vakiinnuttamista perheen arkeen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Syy perhekuntoutukseen menemiselle voi olla vanhempien puutteelliset tai traumaattiset lapsuuden kokemukset siitä, miten perhe elää yhdessä. Vanhemmilla ei välttämättä ole riittävästi tietoa ja taitoa rajoittaa lapsia tai kuinka lapsista huolehditaan. Rakentavaa ristiriitojen käsittelyä ei myöskään ole välttämättä opittu. Nämä ovat asioita joita perhekuntoutuksessa voidaan harjoitella turvallisessa ympäristössä henkilökunnan tuella. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Tavoite perhekuntoutuksessa on tukea perhettä siten, että lapsen asuminen kotona on lapsen kannalta turvallinen ja hyvä ratkaisu. Jos perhekuntoutuksessa todetaan, että näin ei ole, pyritään yhdessä vanhempien kanssa löytämään lapselle sijaishuoltopaikka. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Perhekuntoutus ja tarvittaessa siihen yhdistettävät muut tukitoimet ovat sopusoinnussa lastensuojelulain perheen jälleenyhdistämisvelvoitteen kanssa. Perheen tukemisella kokonaisvaltaisesti perhekuntoutuksen avulla on mahdollista huolellisella valmistelulla jälleenyhdistää perhe. Perhekuntoutus on hyvä väline, kun tavoitellaan lapsen huostaanoton lopettamista ja lapsen kotiuttamista turvallisesti sekä lapsen edun mukaisella tavalla. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

3.8 Perhekuntoutus SOS-lapsikylissä

SOS-Lapsikylä on toiminut Suomessa vuodesta 1962 ja on kansainvälisen SOS Children's Villages -järjestön jäsen. Järjestöllä on toimintaa yli 130 maassa. SOS-lapsikylätoiminnan kokonaisuus koostuu SOS-Lapsikyläsäätiöstä sekä SOS-Lapsikylä ry:stä. Vuonna 2014 uudistettiin järjestön strategia ja tehtiin organisatiouudistus lapsikylätoiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi. Uudistuksen myötä lapsikyläpalvelut siirrettiin SOS-Lapsikylä ry:ltä SOS-lapsikyläsäätiön tehtäväksi. (SOS-Lapsikylä ry 2015; SOS-children's villages 2015.)

SOS-Lapsikylän tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia niin Suomessa kuin maailmalla. SOS-Lapsikylä tuottaa niin varhaisen tuen, kuin avo- ja sijoitushuollon palveluita. Toimintaan kuuluu myös varojen kerääminen lasten ja perheiden tukemiseksi. (SOS-Lapsikylä ry 2015.)

SOS-Lapsikylä ei keskity työssään, 2014 muuttuneen strategian myötä, pelkästään niiden lasten tukemiseen, jotka ovat menettäneet tai vaarassa menettää vanhempien huolenpidon, vaan halutaan myös vaikuttaa laajasti lasten- ja perheiden hyvinvointiin. SOS-lapsikylissä ympäri maata on aloitettu uusia ennaltaehkäisevien palveluiden kehittäminen ja kaikille lapsille ja perheille tarkoitettuja toimintamuotoja, kuten perhekahviloita on syntynyt. (SOS-Lapsikylä ry 2015.)

Perhekuntoutus SOS-lapsikylissä on perheen tukemista suunnitellusti, pitkäaikaisesti ja määrätietoisesti. Perhekuntoutus on lapsikyläsäätiön suhteellisen uusi avo- huollon tukimuoto lapsiperheille. Perhekuntoutus alkoi pilottina Punkaharjun ja Lapin SOS-lapsikylissä vuonna 2010. SOS-lapsikylä yhdistys tuottaa perhekuntoutuspalvelua. (SOS-Lapsikylä ry 2015.)

SOS-Lapsikylän tarjoama perhekuntoutus on tarkoitettu riskitilanteessa oleville kuntien lastensuojelun avohuollon asiakkaina oleville sekä myös sijoitettuna olevien lasten perheille. Perhekuntoutus on apu tilanteessa, jossa on vakava huoli perheen ja lapsen selviytymisestä ja perhe on motivoitunut perhekuntoutukseen. Myös siinä vaiheessa perhekuntoutus voi olla merkittävä apu lapsen ja perheen tilannetta arvioitaessa, kun harkitaan lapsen huostassa pidon tai sijoituksen lopettamista. (SOS-Lapsikylä ry 2015.)

Palvelun tarkoituksena on antaa vanhemmille välineitä sekä tukea vanhemmuutta ja arjen hallintaan. Lapsi saa turvallisia ihmissuhteita ja huolenpitoa. Perhekuntoutuksen tavoitteena on tukea vanhempia kasvatustehtävissä sekä vahvistaa koko perheen omia voimavaroja, jotta voidaan turvata lapselle hyvät kasvuolosuhteet. Vanhemmilla voi olla puutteelliset tiedot ja taidot siitä, miten perhe elää yhdessä, esimerkiksi tilanteissa joissa vanhempien omat traumaattiset kokemukset lapsuudesta toimivat perhe-elämän mallina. (SOS-Lapsikylä ry 2015.)

Palvelun kesto ja sisältö rakentuvat aina yksilöllisesti perheen tarpeiden ja asiakassuunnitelmassa sovittavien tavoitteiden mukaisesti. Perhekuntoutukseen kuuluvat seuraavat vaiheet: suunnittelu, sopimuksen tekeminen, työskentelyvaihe, joka sisältää kartoitus-, arviointi- ja kuntoutusvaiheet sekä työskentelyn päättäminen. (SOS-Lapsikylä ry 2015.)

Perheen kanssa käytettävät työvälineet ja – menetelmät valitaan yksilöllisesti vanhemman ja lapsen tilanteiden mukaan ja perhekuntoutukselle sovittujen tavoitteiden mukaan. Perhekuntoutus sisältää työskentelyä sekä vanhempien että lasten kanssa, yhdessä ja erikseen. (SOS-Lapsikylä ry 2015.)

Perheen kanssa työskentelyssä keskeisiä ovat voimavara- ja ratkaisukeskeiset työmenetelmät. Tässä työskentelyssä keskeisenä lähtökohtana on, että ihminen on itse paras asiantuntija omaan elämäänsä. Voimavara- ja ratkaisukeskeinen työote näkyy käytännössä perhekuntoutuksessa siinä, että perhe itse asettaa jaksolle omat tavoitteet työskentelylle sekä perheenjäsenten kyvyt ja taidot pyritään kartoittamaan ja hyödyntämään. Tärkeä osa työtä on myönteinen palaute, ansion ja kiitosten jakaminen sekä kannustus ja yhteistyö. Asiakkaiden verkostot ja läheiset näh-

dään voimavarana ja pulmia voidaan ratkoa yhteistyössä. (SOS-Lapsikylä ry 2015) Voimavara- ja ratkaisukeskeisen työtteen ytimiksi voidaan nostaa kuunteleminen, asiakkaan kunnioittaminen, erilaiset todellisuuskäsitykset, kielen merkitys, luottamus asiakkaan voimavaroihin ja kykyihin, toiveikkaus, ohjauksen monipuolisuus, tulevaisuussuuntautuneisuus ja tavoitteet (Niemi-Pynttari 2015).

Perhekuntoutuksen tiimi muodostuu moniammatillisesta työryhmästä. Henkilöstön koko vaihtelee toimipisteittäin. Käytännön työstä perhekuntoutusjaksolla vastaa perhetyöntekijät. Perhekuntoutuksen tukena ja konsultteina toimivat SOS-lapsikyläsäätien psykologi sekä Theraplay-terapeutti. (SOS-Lapsikylä ry 2015.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa tullaan kertomaan mikä oli tutkimuksen pää- ja alaongelmat sekä mikä tutkimuksen tarkoitus oli. Luvussa kerrotaan myös tutkimusmenetelmän sekä aineiston analysointitavan valinnasta.

4.1 Tutkimusongelma ja tarkoitus

Tutkimuksella pyritään selvittämään millainen kokemus SOS-lapsikylän perhekuntoutus on ollut perhekuntoutuksessa olleiden perheiden vanhemmille. Tarkoitus oli saada perhekuntoutuksessa olleiden perheiden vanhempien ajatukset ja mielipiteet näkyviin, sekä tuottaa kehittämisideoita ja ajatuksia perhekuntoutuksessa olleilta vanhemmilta SOS-lapsikylälle.

Päätutkimusongelmaksi tutkimuksessa nostettiin se, millainen kokemus perhekuntoutus on ollut vanhempien kokemana. Alatutkimusongelmilla pyrittiin selvittämään miten perhekuntoutus näkyy perheiden arjessa haastatteluhetkellä, miten odotukset ja todellisuus vastasivat toisiaan perhekuntoutuksesta sekä mitä kehitettävää perhekuntoutuksessa on.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutettiin sekä kvalitatiivisena eli laadullisena, että kvantitatiivisena eli määrällisenä. Tutkimuksen menetelmä on pääpainoltaan kvalitatiivinen, mutta haastattelussa on käytetty myös kvantitatiiviselle lähestymistavalle tyypillisiä strukturoituja kysymyksiä avointen kysymysten tueksi. Kvalitatiivista ja kvantitatiivista on lähes mahdoton tarkasti erottaa toisistaan, ennemmin ne nähdään toisiaan täydentävinä lähestymistapoina. (Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran 2008, 132.) Hirsjärven ym. (2008, 156-160) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Laadullisen tutkimuksen tyypillisiksi pääpiirteiksi voidaan ajatella tutkijan luottamuksen omiin havaintoihin ja keskusteluihin tutkittavien kanssa sekä tutkimuksen luonteen, joka on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineisto kootaan todellisissa tilanteissa. Tyypillisiksi piirteeksi voidaan ajatella myös olevan tutkijan pyrkimys paljastaa odottamattomia asioita, eikä lähtökohtana ole teorian testaaminen vaan aineiston yksityiskohtainen se-

kä monitahoinen tarkastelu. Laadullisen tutkimuksen piirteeksi voidaan nostaa myös se, että käytetään laadullisia metodeja aineiston hankinnassa, kuten teema-haastattelua, jolloin tutkittavan ääni ja näkökulmat pääsevät esille. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa valitaan kohdejoukko tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisotoksen menetelmää käyttäen sekä ajatellaan tapausten olevan ainutlaatuisia joten tulkitaan aineistoa sen mukaan. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija ei voi täysin irtautua arvolähtökohdista, koska arvot muovaavat sitä, miten ymmärrämme tutkimiamme ilmiöitä. Objektiivisuuteenkin on mahdotonta pyrkiä perinteisessä mielessä, koska tutkija ja se, mitä tiedetään jo, kietoutuu yhteen. Yleisesti kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan ajatella pyrkiä löytämään ja paljastamaan tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevaa väittämää.

4.3 Aineistonkeruumenetelmä

Laadullisessa tutkimuksessa yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat kysely, haastattelu, havainnointi sekä erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Menetelmiä voidaan käyttää vaihtoehtoisesti tai yhdistäen. Menetelmää valittaessa punnittiin aiheen arkaluontoisuuden ja henkilökohtaisuuden vuoksi postikyselyn ja haastattelun välillä. Postikyselyssä lähettäjän tulee olettaa vastaajien kykenevän, haluavan ja osaavan ilmaista ajatuksiaan kirjoittamalla. Koska tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietää, mitä ihmiset ajattelee, kokee ja miten toimii, valittiin menetelmäksi haastattelu. Haastattelun etuna on joustavuus. Haastattelutilanteessa voidaan oikaista väärinkäsityksiä, kysyä uudestaan ja selventää ilmausten sanamuotoa. Tärkeintä haastattelussa on saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 71-73.)

Tutkimuksessa käytettiin teemahaastattelurunkoa (ks.Liite 1), jossa teemoiksi nostettiin taustatiedot, perhekuntoutus vanhemman kokemana, perhekuntoutuksen näkyminen nykyhetkessä, odotukset ja todellisuus, ajatuksia perhekuntoutuksesta ja sen kehittämisestä sekä muuta.

Tutkimuksen haastattelun kyselylomakkeessa on avointen kysymysten lisäksi asteikkokysymyksiä, jotka tukevat laadullista tutkimusmenetelmää kvantitatiivisesti. Asteikkokysymysten tarkoitus oli tuoda haastateltavien tunteita ja asenteita ilmi

asteikolla 0-10. Asteikkokysymykset on avattu tekstissä. Asteikkokysymyksissä esitettiin jatkokysymys vähemmän kuin 10 vastanneille, mitä olisi pitänyt tehdä toisin, että vastaus nousisi asteen verran.

4.4 Aineiston analysointi

Tutkimuksessa käytettiin aineistolähteistä sisällönanalyysia, jossa analysoidaan tarkasti sisältöä eikä kieltä. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa tarkastellaan tekstiä tai sellaiseksi muutettua aineistoa. Sisällönanalyysissä tekstiä tarkastellaan eritellen, eroja ja yhtäläisyyksiä etsien sekä tiivistäen. Sisällönanalyysissä pyritään tutkittavasta ilmiöstä muodostamaan kuvaus, joka kytkee tulokset laajempaan kontekstiin ja aiheita muita koskeviin tutkimustuloksiin. (Puusniekka & Saaranen-Kauppinen 2006.)

Aineistonlähtöisessä sisällönanalyysissä yhdistellään käsitteitä ja saadaan sitä kautta vastaus tutkimuskysymyksiin. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päätelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta käsitteellisempään näkemykseen tutkittavasta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 112.) Tutkimuksessa on tehty kuviot, jos ilmaisuja on enemmän kuin kuusi. Kuusi ilmaisua tai vähemmän, aineisto on analysoitu tekstiin.

4.5 Tutkimuksen laaduntarkkailu ja luotettavuus

Tutkimuksen laadukkuutta voidaan etukäteen tavoitella sillä, että tehdään hyvä haastattelurunko. Teemahaastattelurungossa on hyvä pohtia, ettei esitetä haastattelutavalle vain pääteemoja, vaan on varauduttu tarkentaviin lisäkysymyksiin. On hyvä muistaa, ettei koskaan voi ennalta varautua kaikkiin lisäkysymyksiin saati niiden muotoiluun. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 184.) Tässä tutkimuksessa teemahaastattelurunkoa suunniteltiin tarkkaan yhdessä SOS-Lapsikylän perhetyöntekijöiden kanssa. Haastattelurunkoon päädyttiin tekemään tarkkoja kysymyksiä pääteemojen alle. Haastatteluvaiheen aikana laatua voidaan tarkkailla ja tarvittaessa parantaa huolehtimalla, että tallentamiseen tarkoitettu välineistö on kunnossa, laitteissa on virtaa ja, että haastattelurunko on mukana. Välillä on hyvä tarkistaa, että tallennus todella toimii. Haastattelun päättyessä on hyvä varmistaa, että haastattelu-

runko on käyty läpi ja tarvittaessa tarkentaa, jos on kysyttävää. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 184.) Tutkimuksessa haastattelut suoritettiin kasvokkain haastatteluina sekä puhelimitse.

Tutkimuksen haastatteluaineiston luotettavuus riippuu paljon sen laadusta. Jos talenteiden kuuluvuus on huonoa, tai litterointi noudattaa eri sääntöjä alussa ja lopussa ja jos luokittelu on sattumanvaraista, haastatteluainestoa ei voida sanoa luotettavaksi. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 185.)

4.6 Eettiset kysymykset

Haastateltavien anonymiteetin suojaaminen on suuressa roolissa tutkimusta tehtäessä. Anonymiteetin suojaamiseksi tutkimuksessa ei tule ilmi minkä SOS-lapsikylä yksikön perhekuntoutuksesta on kyse ja missä päin Suomea SOS-lapsikylä on. Tutkimuksessa ei tule myöskään ilmi haastateltavien ja heidän lasten ikää ja sukupuolta. Haastatteluun osallistuvia ei myöskään valittu millään kriteereillä, vaan kaikilla kyseisen SOS-lapsikylän perhekuntoutuksessa olleilla vanhemmilla oli mahdollisuus osallistua. Tutkimus perustui täysin vapaaehtoisuuteen.

Yksityisyyden suojaa kunnioitettiin noudattamalla salassapitovelvollisuutta ja henkilötietolakia (L 1999/523). Laki tuo suojan yksityisyyteen ja yksityiselämään. Kaikki kerätyt ja tallennetut henkilötiedot ja haastatteluaineistot olivat ainoastaan tutkimusta varten. Henkilötiedot ja tunnistettavat merkinnät säilytettiin luotettavasti tutkimuksen tekemisen ajan ja kaikki aineisto tuhottiin tämän jälkeen.

Tutkimuksessa, joka kohdistuu ihmisiin, yhtenä tärkeimpänä eettisenä periaatteena voidaan pitää informointia. Tutkijalle voi olla vaikea määritellä, kuinka paljon haastateltavalle tulee antaa informaatiota tutkimuksen tavoitteista ja yksityiskohdaisista menettelytavoista. Voidaan ajatella, että tieto saattaa vinouttaa tuloksia tai arvella yksityiskohtaisen tiedon johdattelevan spesifisiin vastauksiin. Tärkeintä olisi, että haastateltava on antanut suostumuksen asianmukaisen informaation pohjalta. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 20.)

5 TUTKIMUSTULOKSET

Neljälle haastateltavalle esitettiin samat kysymykset teemahaastattelurungon mukaisesti. Jokaisen teeman tutkimustulokset käsitellään omana kappaleenaan.

5.1 Taustatiedot

Tässä alaluvussa käydään läpi haastateltavien taustoja. Aluksi kerrotaan perheiden koko, ennakkotiedot ja –asenteet perhekuntoutuksesta, syyt ja tavoitteet perhekuntoutusjaksolle sekä tukitoimet ennen perhekuntoutuksen aloittamista.

Perhekoko

Haastateltavien perheiden koot olivat: vanhempi ja viisi lasta, vanhempi ja kolme lasta ja kaksi perhettä, joissa vanhempi ja kaksi lasta.

Ennakkotiedot perhekuntoutuksesta

Kaikki neljä haastateltavaa kertoivat, ettei heillä ollut mitään ennakkotietoja perhekuntoutuksesta ennen sen aloittamista.

”En mää tienny mitään. Siis en mää ollu ikinä kuullu perhekuntoutuksesta ollenkaa. Tää oli ensimmäinen kerta. Ja tota, en mää ois halunnu lähtä ku mää kuulin sen kuntoutus – sanan.”

”No enkai minä ny tommosesta yhtää mitään tienny, ja minun mielestä ollu millekää kuntoutukselle tarvetta.”

Kaksi haastateltavaa totesivat, etteivät olisi halunneet sinne lähteä. Yksi haastateltava kertoi itse etsineensä tietoa perhekuntoutuksesta internetistä, ennen sen aloittamista.

Haastateltavista kahdella oli negatiivinen ennakkواسenne perhekuntoutusta kohtaan ja kahdella ei ollut ennakkoluuloja ollenkaan.

Syyt perhekuntoutukselle

Kuviossa 1 on avattu ilmaisuina haastateltavien syyt perhekuntoutuksen aloittamiselle. Ilmaisuja saatiin yhteensä 7.

Kuvio 1. Syyt perhekuntoutukselle ilmaisuina

Vanhemmuuden tukeminen (3). Teemasta vanhemmuuden tukeminen esille nousi kolme ilmaisuja. Haastateltavat nostivat esille perhekuntoutukseen menemisen syiksi lasten rajaamisen tukemisen, vanhemmuuden arvioinnin sekä yksin pärjäämisen lasten kanssa.

”Oli kivempi sitte mennä eka tommoseen kuntoutukseen, ettei heti tarvi olla yksin.”

”No se oli se vanhemmuuden arviointi. 3 kk sielä oltii. Ne halus arvioida onko minusta pyörittää tätä arkea.”

Arjen hallinta (2). Teemasta esille nousi arjen rytmittäminen ja arviointi siitä, miten arjen pyörittäminen onnistuu yksin.

Vuorovaikutus (1). Tästä teemasta yksi haastateltava kertoi, että yksi syy perhekuntoutukseen menemiseen oli vaikeus pärjätä haastavasti käyttäytyvän lapsen kanssa.

Ongelmat kotona (1). Haastateltava nosti esille oman väsymyksen ja koki sen olleen yksi syy perhekuntoutukseen.

Yksi haastateltava ei osannut sanoa syytä perhekuntoutuksen aloittamiselle.

Tavoitteet perhekuntoutukselle

Tavoitteet perhekuntoutukselle olivat melko samanlaisia, kuin sen aloittamisen syytkin. Esille nousi arjen hallinta; ruoan laiton, siivouksen, kaupassa käymisen ja pyykinhuollon ohjaus ja tukeminen, vanhemmuuden tukeminen, vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä sekä työkaluja perheen arkeen.

”Mitkähän ne oli... varmaa ne että saaha arki toimiin. emmää oo oikeeta iha varma.”

”Olla enemmän poikien kans”

”No emminä muista oliko mittää tavotteita. ne katto miten arki pyörii, miten ruuan laitot onnistuu. ja onnistuuhan se ku ei sitä ... oo. että sen on pakko onnistua”

Tukitoimet ennen perhekuntoutusta

Kaikki haastateltavat sanoivat, että heillä oli jotain tukitoimia ennen perhekuntoutuksen aloittamista. Esille nousi perhetyö, sosiaalityö ja lasten psykiatrian poliklinikka.

”Ei mitään ihmeempää, joku kävi joskus kerran kuussa kattoon miten onnistuu”

”Oli, mutta se ei riittänyt kaikkeen”

5.2 Perhekuntoutus vanhemman kokemana

Teeman ympärille kerättiin kysymyksiä, jotka toisivat konkreettisia asioita ilmi siitä, millainen kokemus perhekuntoutus on vanhemmalle ollut.

Kokemukset työntekijöistä

Kysyttäessä koetko tullesi kuulluksi työntekijöiden osalta asteikolla 0-10? 0 en ollenkaan ja 10 täysin kuulluksi. Yksi vastaus täysin kuulluksi, yksi haastateltava vastasi yhdeksän, yksi vastaus kahdeksan ja yksi haastateltava sanoi kuusi.

Vähemmän kuin kymmenen vastanneille esitettiin jatkokysymys, mitä työntekijän olisi tullut toimia toisin, jotta vastaus olisi ollut asteen verran parempi. Ilmaisuja saatiin kolme. Haastateltavat kertoivat, että avun ajoittaminen paremmin, puolueellisuus sekä asiakkaan oman mielipiteen kuuntelu olisivat nostaneet vastausarvoja.

”Jos mää oon pyytäny jottai apua, vaikka hakkee lasta hoidosta, esimerkiksi sillen ku mää olin tosi väsyny ku en saanu yöllä nukuttua, nii sit sillo patistetaa liikkeelle, että sun pitää liikkua. Ja sillen ku mä en tarvi sitä apua, nii sitte tullaan pyöräi siihe ettee.

”No ehkä se, että välillä koki oikeestaan semmosta että oltii enemmän sen, joka oli tehny pahhaa ni hänen puolellaa,”

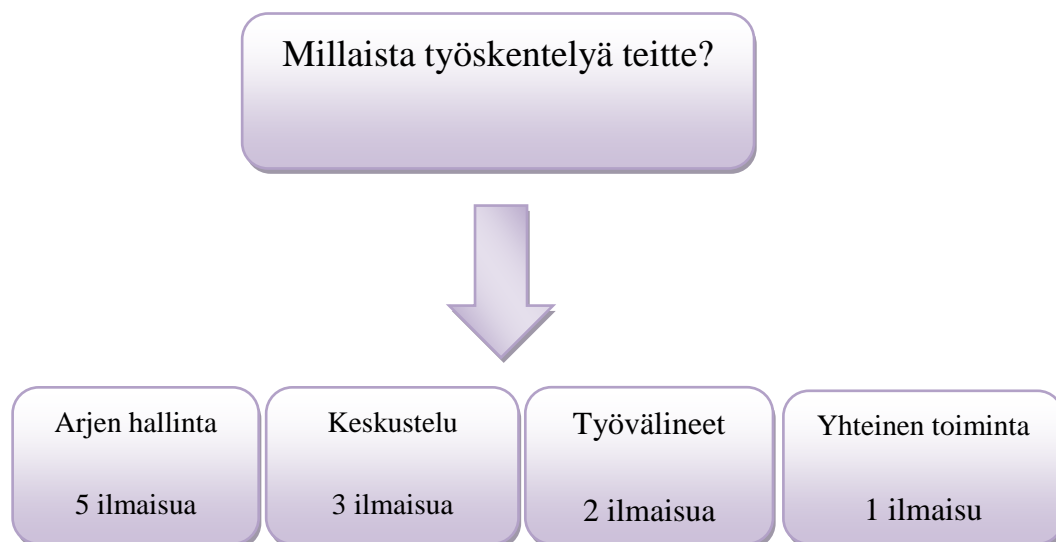
Asiakaspalaute

Kaksi haastateltavaa kertoi, että perhekuntoutuksessa oli kerätty asiakkailta palautetta perhekuntoutuksesta. Yksi haastateltava sanoi, ettei kerätty ja yksi ei muistanut, onko palautetta kysytty.

”Sen oli tavallaa nii vasta kokenu sen kaiken ettei ollu vielä nii paljo sisäistäny sitä eikä mieli ollu käsitelly sitä. Sitte sitä alko vasta käsittellee sitä ku se oli tavallaa ohi.”

Työskentely perhekuntoutuksessa

Kuviossa 2 on havainnollistettu millaista työskentelyä perhekuntoutuksessa tehtiin. Ilmaisuja saatiin 11.

Kuvio 2. Millaista työskentelyä teitte? (ilmaisut)

Arjen hallinta (5). Teemaan arjen hallinta saatiin viisi ilmaisuja, jolla vastaajat tarkoittivat konkreettista apua ja ohjausta arkeen, kuten ruoanlaittoon, siivoukseen, kaupassa käymiseen ja pyykkäykseen.

"Autto käymään kaupassa ja siivottiin. semmosta mitä normaalistiki arjesa tehään, ni siinä tavallaa autettiin sitte."

Keskustelu (3) Haastateltavat toivat esille ohjaavan keskustelun sekä tulevaisuuden ja menneisyyden pohtimisen. Yksi vastaaja totesi keskusteluja olleen paljon. Eräs haastateltava totesi, että alussa keskusteltiin paljon perhetyöntekijöiden kanssa, mutta loppua kohden vähemmän.

"On ollu jotai keskusteluja, alussa oli enemmän, loppuaikana ei juurikaan ollu."

"Ne työntekijät kyseli asioita, minkälainen elämä, mitä suunnitelmia..."

Työvälineet. (2) Työvälinetyöskentelyä haastateltavat toivat ilmi kahden ilmaisun verran. Työvälineisiin mainittiin tunnekortit ja sukupuun työstäminen.

”oli jottai semmosia tunnekortteja. ja aluksi käytii semmosta sukupuuta muutaman kerran”

Yhteinen toiminta. (1) Yksi vastaajista kertoi työskentelyn olleen yhteistä toimintaa kuten retkiä.

”Tehtii pieniä retkiä, uitii, kalastettii, melkee semmosta lomailuaha se oli.”

Tunteet työskentelystä

Haastateltavilta kysyttiin, miltä työskentely on tuntunut asteikolla 0-10, nolla epämiellyttävä ja kymmenen todella hyvä. Kaksi haastateltavaa kertoi sen tuntuneen todella hyvältä, yksi vastasi yhdeksän ja yksi haastateltava kahdeksan.

”No tietenki ku pieni paikkakunta nii olihan tuo nöyryyttävää sillai, että en kymppiä anna että joku 8. Ei se ny hirviä paikka ollu.”

Yksi haastateltavista täsmensi työskentelyn olleen kiitettävää ja yhteishengen olleen hyvä. Mutta ei osannut vastata mitä olisi pitänyt tehdä toisin, että olisi vastannut työskentelyn tuntuneen todella hyvältä. Vähemmän kuin kymmenen vastanneet eivät osanneet eritellä, mitä olisi tullut tehdä toisin työskentelyn tuntuneen paremmalta.

Työskentelyn osalliset

Kaikki haastateltavat sanoivat, että työskentelyyn osallistui SOS-lapsikylän perheyöntekijät ja muutamia ohjaajia satunnaisesti. Kaksi haastateltavaa sanoi oman kunnan sosiaalityöntekijän osallistuneen myös työskentelyyn. Kaikki haastateltavat totesivat, että sukulaisia ja ystäviä osallistui työskentelyyn, mutta hyvin vähän.

Tavoitteiden saavuttaminen

Tutkimuksessa kysyttiin saavuttiko haastateltavat haluamiaan tavoitteita asteikolla 0-10. Nolla tarkoitti, että ei ollenkaan ja kymmenen, että kaikki halutut tavoitteet. Kaksi haastateltavaa sanoi, että kaikki tavoitteet saavutettiin. Yksi haastateltava vastasi kahdeksan ja yksi seitsemän.

”No todettiin päteväksi yksinhuoltaja..., että se on saavutettu. Että 8 annan. Oishan tuo onnistunu ilman kuntoutuksiaki. Ois voinu suorittaa vaikka kirjekurssina”

”Kyllä ne saavutettiin, joooo. sen oikeestaa ties sitte siitä ku alko ouvolla tavalla ärsyttään jo sitte niinku se seura.”

Yksi haastateltava kertoi, että kaikkia tavoitteita ei saavutettu, mutta ongelmiin löytyi kuitenkin apua. Haastateltava totesi myös, että perhekuntoutuksessa ei olisi voinut tehdä mitään toisin, kaikki mahdollinen yritettiin.

Toivottuapu

Kysymykseen saiko toivomaasi apua asteikolla 0-10, nolla en ollenkaan ja kymmenen kaiken toivomani tuen ja avun, kolme neljästä haastateltavasta vastasi, että he saivat kaiken toivomansa avun ja tuen. Yksi määritteli toivomansa avun olleen konkreettista tukea kaikessa.

Yksi haastateltava totesi, ettei ollut mitään apua tai tukea vailla, vaan hänet määrättiin perhekuntoutukseen.

”No enhän mää mittää palvelua ollu es vailla, vaan sinne määrättiin. Että laitappa sinne vaikka kasi.”

5.3 Perhekuntoutuksen näkyminen nykyhetkessä

Tässä alaluvussa kerrotaan näkyykö perhekuntoutus perheen nykyhetkessä ja jos näkyy, niin miten, mitä työkaluja ja ajattelumalleja perhekuntoutuksesta on jäänyt perheen arkeen sekä onko perheellä mahdollisesti tukitoimia haastatteluhetkellä.

Nykyhetki

Yksi haastateltava ei osannut vastata, näkyykö perhekuntoutus millään tavalla tämän hetkisessä arjessa. Kaksi totesi, ettei näy mitenkään. Yksi haastateltava kertoi sen näkyvän. Sen lisäksi etteivät ole enää lastensuojelun asiakkaita, hän sanoi perhekuntoutuksen näkyvän siinä, että pitää samoja päivärytmejä yllä mitä perhekuntoutuksessa oppi. Sekä se, että uskaltaa nykyään ottaa helpommin apua vastaan.

”Sillain ettei me olla enää lastensuojelun asiakkaita, ollenkaan.”

Työkalut

Kysyttäessä, onko perhekuntoutuksesta jäänyt jotain työkaluja tai ajattelumalleja, vastauksia saatiin kolme.

”Joo on jottai. mutta tota ja vielä on tää ku ollaa oltu vasta viikko tässä että kaikki on vähä levällään vielä. Ja nyt ku alko kesäloma ni pittää ottaa kaikki ne hymynaamat ja kaikki ne käyttöön.”

”On, että on edelleen se johdonmukaisuus pysynyt.”

Yksi haastateltava kertoi, että perhekuntoutus muutti hänen ajatteluaan sukulaisista. Haastateltava kertoi sopineensa vanhat erimielisyydet lasten serkkujen vanhempien kanssa, koska ymmärsi, että lapsilla oikeus sukulaisiin.

Tukitoimet

Kaksi haastateltavaa kertoi, että tällä hetkellä perheellä ei ole enää mitään tukitoimia ja kahdella haastateltavalla on.

”Perhetyö SOS-lapsikylältä kaks kertaa viikossa.”

Yhden haastateltavan perheeseen tehtiin perhetyötä ja yhden haastateltavan lapset olivat sijoitettuina haastatteluhetkellä.

5.4 Odotukset vastaan todellisuus

Tässä alaluvussa esitetään, kuinka haastateltavien odotukset ja todellisuus perhekuntoutuksesta kohtasivat.

Tutkimuksessa kysyttiin vastasiko perhekuntoutus odotuksia asteikolla 0-10. Nolalla tarkoitettiin, että ei ollenkaan ja kymmenellä, että vastasi täysin odotuksia. Yksi haastateltava ei muistanut mitä on odottanut ja kaksi haastateltavaa sanoivat, etteivät odottaneet mitään. Yksi haastateltava kertoi, että perhekuntoutus ylitti odotukset.

”No kymmenen ja vähä enemmänki. En mää ois siis kuvitellu että niin tiivistä, että siinä niin paljo ollaan mukana. aattelin että siinä käy vaa joku piipah-taan mutta siinä ollaan niinku puolet päivästä”

5.5 Ajatuksia perhekuntoutuksesta ja sen kehittämisestä

Tässä alaluvussa kerrotaan yleisesti mitä hyvää ja huonoa perhekuntoutuksessa oli, minkä asian haastateltavat nostavat kaikista tärkeimmäksi perhekuntoutukses-ta sekä mitä kehittämisideoita haastateltavilla olisi perhekuntoutuksesta.

Hyvät asiat perhekuntoutuksessa

Kysyttäessä yleisesti, mitä hyvää perhekuntoutuksessa oli, ilmaisia saatiin viisi. Ilmaisut voidaan jakaa yhteinen toiminta (2), avun saaminen (1), arjen toiminta (1) ja sijainti (1).

Yhteinen toiminta.(2) Teemaan saatiin kaksi ilmaisua. Haastateltavat kokivat hyväksi, että tehtiin retkiä ja asioita yhdessä.

”Ei mulla mitää oo hampaankoloon jääny. Mukavia retkiä tehtiin, eläin-puistoa. semmosia mitä ei ehkä muute ois.”

Avun saaminen.(1) Teemassa haastateltava nosti esille, että apu oli koko ajan ympärillä.

”No varmaa se, että se apu on siinä kokoajan, siinä ympärillä, on kaikki.”

Arjen toiminta.(1) Haastateltava koki hyväksi, että perhekuntoutuksessa ulkoiltiin ja tehtiin ruokaa paljon.

Sijainti.(1) Teemassa haastateltava kertoi kokeneensa SOS-Lapsikylän hyväksi ympäristöksi perhekuntoutukselle.

”Varsinki tuo paikka, on aivan ihana et se on tommonen pikku yhteisö. Ja sielä vähä kaikki kasvattaa ja puututaan asioihin.”

Huonot asiat perhekuntoutuksessa

Kaikki haastateltavat nostivat myös huonoja asioita esille perhekuntoutuksesta. Ilmaisuja saatiin yhteensä 5. Ilmaisut voidaan jakaa henkilökunta (3), avun ajoitus (1) ja häpeä (1).

Henkilökunta.(3). Yksi haastateltava toi esille henkilökunnan kaksinaamaisuuden ja sen, ettei asioista puhuttu suoraan. Hän kertoi, että selän takana epäiltiin asioita, muttei kuitenkaan kysytty niistä rehellisesti.

” Ollaa liian kaveria, mutta käyttäytyäkäänki sitte toisin.”

Toinen ilmaisu oli henkilökunnan puolueettomuus. Haastateltava kertoi kokeneensa, ettei henkilökunta tuonut ilmi omia mielipiteitä menneisyydessä tapahtuneisiin asioihin, joissa haastateltava ja lapset ovat olleet miehensä uhreja. Hän koki, että henkilökunta oli puolueeton. Haastateltavan tunsu puolueettomuuden vienteen luottamusta sekä vaikeuttaneen puhumaan avoimesti asioista.

Kolmas ilmaisu teemassa henkilökunta, oli yhden haastateltavan kokemus siitä, ettei henkilökunta antanut perheelle omaa rauhaa vaan oli koko ajan ympärillä.

Avun ajoitus (1). Yksi haastateltava nosti esille, että apua ja tukea olisi ollut hyvä vähentää loppua kohden. Hän koki, että henkilökunta oli lopussa liian paljon läsnä ja auttamassa, minkä vuoksi hyppy oli suuri palatessa kotiin.

Häpeä (1). Haastateltava koki pienellä paikkakunnalla leimautuneensa perhekuntoutuksen vuoksi.

”Saa semmosen leiman ohtaan että ollu tuommosesa. Ja leviäähän se tieto vaikka ei kellekää kerro.”

Tärkeimmät asiat perhekuntoutuksessa

Kaikilta haastateltavilta löytyi erilaisia asioita, mitä he nostivat tärkeimmäksi perhekuntoutuksesta. Ilmaisuja saatiin yhteensä 5.

Tiedonvälitys. Haastateltava koki perhekuntoutuksen henkilökunnan olleen tärkeä tiedon välittäjä asiakkaan omalle sosiaalityöntekijälle.

”Toimii semmosena sanansaattajana sossuun, enemmän niitten sanalla on arvoa ku mun.”

Tavoitteiden saavuttaminen. Yhden haastateltavan mielestä tärkeintä oli, että ainoa tavoite, mikä hänellä perhekuntoutukseen oli, saavutettiin.

”No sen että todettiin päteväksi yksinhuoltaja..., että siinä ei oo enää nokan koputtamista. sehän se syy oli miks sielä oltiin.”

Yhteistyön jatkuminen. Haastateltava koki tärkeäksi, että samat tutut työntekijät SOS-lapsikylältä tekevät perhetyötä kotiin perhekuntoutuksen jälkeen.

”Ei tuu heti tähän taas joku outo työntekijän vaan jatkaa ne samat jotka on ollu siinä, jotka on nähny kokoaja sitä arkea”

Yhteinen aika. Yksi haastateltava nosti tärkeimmäksi asiaksi perhekuntoutuksesta lastensa kanssa vietetyn ajan.

Itseluottamus. Haastateltava koki tärkeimmäksi sen, että alkoi pärjäämään yksin lasten kanssa, saaneensa itsevarmuutta omaan pärjäämiseen ja luottamusta selviämään asioista.

Perhekuntoutuksen kehittäminen

Kaksi haastateltavaa ei osannut eritellä mitä kehitettävää perhekuntoutuksessa olisi. Yksi haastateltava toivoi tupakkapaikkaa, koska SOS-lapsikylän alueella ei

saanut tupakoida. Myös se, että apua vähennettäisiin loppua kohden, nostettiin kehitettäväksi asiaksi. Yksi haastateltava toivoi, että henkilökunta olisi enemmän puolueellinen, esimerkiksi jos asiakas on menneisyydessä ollut ikävien asioiden uhri. Puolueellisuus toisi haastateltavan mielestä luottamusta henkilökuntaa kohtaan.

5.6 Muita ajatuksia perhekuntoutuksesta

Tähän alalukuun koottiin vielä muita ajatuksia, mitä perhekuntoutuksesta nousi esille sekä miten haastateltavat kuvailisivat perhekuntoutusta muille perheille.

Kiitokset

Kolme haastateltavaa lähetti perhekuntoutuksen työntekijöille kiitoksia ja terveisiä. Yhdellä haastateltavalla ei ollut työntekijöille sanottavaa.

Perhekuntoutuksen kuvaileminen muille perheille

Kolme neljästä haastateltavasta suositteli perhekuntoutusta kaikille, joilla on sille tarvetta. Yksi haastateltava totesi, että riski kannattaa ottaa, eikä perhekuntoutukseen menemisessä ole mitään menetettävää. Hän lisäsi myös, että asioita on helpompi kohdata, kun on riittävän kaukana kotoa. Yksi haastateltava sanoi, että on kertonut perhekuntoutuksesta tuttavilleen ja kehottanut ottamaan siitä selvää. Hän korosti sitä, että kuntoutus- sana luo ennakkoluuloja ja toi hänelle itsellekin negatiivisia ennakoasetelmia. Hän totesi, että kuntoutus -sana pitäisi muuttaa. Haastateltava toi ilmi, että perhekuntoutuksesta saa hyviä malleja ja työkaluja siihen, miten toimia. Hän korosti sitä, että perhekuntoutuksessa voi pallotella ajatuksia ja niitä ei arvostella, vaan ehdotetaan voisiko toimia eri tavalla.

”Varmaa se kuntoutus –sana pitäis saaha siitä jotenki pois, nii se ei kuulostas nii pahalta. Perhekuntoutus. se kuntoutus, ku on nii monenlaista kuntoutusta. Se ainaki mulla särähti.”

Yksi haastateltava nauroi, että perhekuntoutus oli yksi tapa viettää kesälomaa yhteiskunnan piikkiin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää millainen kokemus SOS-lapsikylän perhekuntoutus on kokonaisuudessaan haastateltavalle ollut. Lisäksi oli tarkoitus selvittää miten todellisuus vastasi odotuksia, miten perhekuntoutus näkyy perheen nykyhetkessä ja mitä kehitettävää haastateltavalla olisi perhekuntoutuksessa.

Kaikilla haastateltavilla oli hyvin erilaiset taustat, syyt ja ennakkoasenteet perhekuntoutukselle, mitkä osaltaan vaikuttivat siihen, millainen kokemus perhekuntoutus on ollut. Kellään haastateltavalla ei ollut mitään ennakkotietoa perhekuntoutuksesta. Tästä voidaan mahdollisesti päätellä, ettei perhekuntoutuksen mahdollisuudesta jaeta riittävästi tietoa, vaikka perhe olisi lastensuojelun asiakas. Kukaan ei tuonut ilmi positiivisia ennakko-odotuksia perhekuntoutuksesta. Esille nousi kielteisiä tuntemuksia tai, ettei ollut mitään ennakkoluuloja. Aineistosta voidaan olettaa, että perhekuntoutus aiheuttaa häpeää ja ennakkoluuloja, koska se rinnastetaan muihin kuntoutuksiin, esimerkiksi päihdekuntoutukseen.

Haastateltavat osasivat määritellä perheessä olleita ongelmia ja syitä, miksi perhekuntoutukseen oli menty. SOS-lapsikylän perhekuntoutuksessa tavoitteet määritellään ennen perhekuntoutuksen aloittamista yhdessä vanhemman ja oman lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa. Perheen osallistuminen tavoitteiden asettamiseen ja sitoutuminen työskentelyyn ovat tärkeitä. (SOS-Lapsikylä). Vaikka haastateltavat olivat itse määritelleet tavoitteensa ennen perhekuntoutuksen aloittamista, oli heidän haastattelutilanteessa vaikea kertoa selkeitä tavoitteita, mitä perhekuntoutusjaksolle oli määritelty.

Tutkimusaineiston perusteella voidaan havaita haastateltavien kokeneen, etteivät työntekijät täysin kuunnelleet heidän mielipiteitään. Haastateltavat toivat esille työskentelyn olleen monipuolista ja esille nousi useita asioita. Työskentely arvioitiin tuntuneen todella tai melko hyvältä.

Haastateltavien työskentelyyn perhekuntoutuksessa osallistui perhetyöntekijät ja muutamia ohjaajia SOS-lapsikylästä. Vain osa sanoi, että työskentelyssä oli mukana myös oma sosiaalityöntekijä. Kaikki toivat ilmi, että sukulaisten ja ystävien

rooli oli todella pieni. SOS-lapsikylän perhekuntoutuksessa asiakkaiden verkostot ja läheiset nähdään kuitenkin voimavarana ja pulmia voidaan ratkoa yhteistyössä. (SOS-Lapsikylä 2015.)

Vaikka tavoitteiden määrittäminen tuntui olevan haastavaa, haastateltavat sanoivat, että kaikki tai lähes kaikki tavoitteet saavutettiin. Esille nousi myös, ettei kaikkia tavoitteita saavutettu, mutta apua ongelmiin löytyi. Tutkimusaineistosta voidaan mahdollisesti tehdä johtopäätös, että kaikki, jotka itse apua ja tukea halusivat ja tarvitsivat, he sitä myös saivat.

Tutkimusaineistoista nousi esille, ettei perhekuntoutus näy heidän arjessaan haastatteluhetkellä. Osa koki, että joitain ajattelumalleja ja työkaluja on kuitenkin jäänyt. Johtopäätöksiä voidaan kuitenkin tehdä siitä, että kaikilla haastateltavilla oli lastensuojelun tukitoimia ennen perhekuntoutuksen aloittamista, mutta haastatteluhetkellä puolella ei ollut enää lastensuojelunasiakkuutta. Voidaan tulkita, että perhekuntoutus näkyy perheiden arjessa.

Valtaosa ei osannut kertoa vastasiko todellisuus odotuksia, koska eivät muistaneet mitä odottivat tai eivät odottaneet mitään. Kehitettäväksi asioiksi aineistosta nousi lähes samat asiat, mitä haastateltavat olivat kokeneet huonoiksi perhekuntoutuksessa. Kehittämistä olisi henkilökunnan luotettavuudessa ja työskentelytavoissa sekä avun ajoittamisessa paremmin.

Yleisesti voidaan tehdä ajatella perhekuntoutuksen olleen hyvä ja positiivinen kokemus, jopa parempi mitä osattiin odottaa. Hyväksi koettiin konkreettisen avun olleen lähellä ja saatavilla sekä SOS-lapsikylä oli paikkana mieleinen perhekuntoutuksen järjestämiseen. Enemmistö haastateltavista suositteli perhekuntoutusta perheille, joilla on vähääkään perhekuntoutuspalvelulle tarvetta. Esille nousi ajatus, että perhekuntoutuksesta pitäisi puhua ja kertoa enemmän.

7 POHDINTA

Lastensuojelu ja sen negatiivinen julkisuuskuva ovat olleet yhteiskunnassamme esillä jo useamman vuoden. Lastensuojelun asiakkuudet ovat kasvaneet nopeasti ja resurssit ovat pienet. Oli mielenkiintoista päästä tutkimaan perhekuntoutusta avohuollon tukitoimenpidettä, joka on ennaltaehkäisevää työtä sijaishuoltoon nähden. Nykyään puhutaankin nimenomaan ennaltaehkäisevän työn merkityksestä niin lastensuojelussa kuin muissakin sosiaalialan kentillä. Aihe kiinnosti myös siksi paljon, koska en itsekään tiennyt perhekuntoutuksesta juurikaan ennen sosiaalipalveluiden suuntaavaa harjoittelua SOS-lapsikylässä. Perhekuntoutus itsessäänkin on suhteellisen uusi palvelu lastensuojelunkentällä eikä sitä ole SOS-lapsikylien tuottamana ennen tutkittu.

Tutkimuksen aloitin työstämällä tutkimussuunnitelman ja yhdessä SOS-lapsikylän perhetyöntekijöiden kanssa pohdittiin aineistonkeruumenetelmää. Päädyttiin teemahaastatteluun avoimilla kysymyksillä joiden tukena on suljettuja astekysymyksiä. Tähän päädyttiin siksi, että kysymysten täytyy olla tarkkoja ja yksityiskohtaisia, jotta tarvittava aineisto varmasti saataisiin. Asteikkokysymykset osoittautuivat hyväksi mittariksi mittaamaan vastauksia ja näihin liitetyt lisäkysymykset osoittautuivat hyväksi tueksi saamaan perusteluita mielipiteille.

Pohdin kyselylomakkeen lähettämisen ja kasvokkain haastattelun välillä sen vuoksi, että olisiko kirjoittamalla vai kertomalla helpompi tuoda asiat ilmi. Olen tyytyväinen valintaani haastattelusta, koska haastattelutilanteessa on mahdollisuus tarkentaville kysymyksille puolin ja toisin. Koen, että kysymysrungossa olisi ollut hyvä, olla kysymys siitä, kauanko perhekuntoutuksesta on haastatteluhetkellä aikaa. Näin ollen olisi voinut pohtia, vaikuttaako kulunut aika mahdollisesti johtopäätöksiin, kuinka perhekuntoutuksen ajatellaan näkyvän nykyhetkessä.

Teoriaosuutta tehdessä oli tärkeä rajata aihe tarkasti, mitä en kokenut erityisen haastavaksi. Päädyin kertomaan lastensuojelusta yleisesti liittäen siihen perhekuntoutuksen lastensuojelun tukitoimena sekä kuntoutuksen määrittämisen. Lisäksi avasin, mikä on SOS-Lapsikylä. Näiden lisäksi kerroin perheen käsitteestä ja siitä,

miten määritellään hyvinvoiva perhe sekä vanhemmuus. Tutkimuksen teoria tukee mielestäni hyvin itse tutkimusta.

SOS-lapsikylän perhetyöntekijä otti alustavasti keväällä 2015 yhteyttä kaikkiin perhekuntoutuksessa olleisiin vanhempiin kertomalla, että sosionomiopiskelija tulee tekemään tutkimuksen perhekuntoutuksen vaikuttavuudesta vanhempien näkökulmasta ja osallistua saa, jos haluaa. Haastateltavia informoitiin siis tulevasta tutkimuksesta, mikä on tärkeää tutkimuksen eettisyyden kannalta. Koen kuitenkin, että olisi ollut suotavaa lähettää haastateltaville haastattelurunko etukäteen, jotta vastauksia olisi voinut pohtia etukäteen. Tuntui, että haastatteluhetkellä haastateltavien oli vaikeaa muistaa asioita tarkasti. Haastattelulle en tehnyt esitutkimusta, mutta olisi mielestäni ollut aiheellista esitellä haastattelutilanne. Jo siitäkin syystä, että haastattelijan rooli ja -tilanne oli itsellenikin uusi.

Aineistoa kerätessä haastateltaville kerrottiin tutkimuksen tarkoitus ja korostettiin anonymiteettiä sekä kerrottiin, ettei tulla mainitsemaan minkä lapsikylän perhekuntoutus on kyseessä, ikiä, nimiä tai sukupuolia. Korostettiin myös, että aineisto säilytetään luotettavasti, käytetään ainoastaan tutkimusta varten sekä tuhotaan tämän jälkeen. Haastateltaville annettiin mahdollisuus jättää vastaamatta kysymyksiin ja saada selventäviä kysymyksiä. Eettisyys ja anonymiteetin säilyminen toteutui tutkimuksessa mielestäni asianmukaisella tavalla.

Aineiston keruu sujui mielestäni mallikkaasti. Tutkimukseen pyydettiin yhden SOS-lapsikylän perhekuntoutuksessa olleet vanhemmat, joita oli kuusi ja neljä osallistui. Osallistumisprosentti on mielestäni hyvä, vaikkakin saatu aineisto oli pieni. Tutkimusta olisi voinut halutessa laajentaa haastattelemalla muidenkin lapsikyläiden perhekuntoutuksessa olleita vanhempia. Kaksi haastattelua suoritettiin haastateltavien ja tutkijan yhteispäätöksestä puhelimitse ja kaksi suoritettiin haastateltavien haluamissa paikoissa kasvokkain.

Kasvokkain haastattelut tallennettiin kameran videokuvauksella sekä puhelimen äänitallentimella. Ennen haastattelua tallentimet testattiin ja tarkistettiin äänen kuuluvuus. Kasvokkain tehdyt haastattelut litteroitiin lähes välittömästi haastattelun jälkeen. Puhelinhaastatteluissa aineisto kirjattiin samanaikaisesti käsin ja tar-

vittaessa varmistettiin haastateltavalta, että kirjaaminen suoritettiin oikein. Tutkimustulosten purkamisvaiheessa käytetään haastateltavien suoria lainauksia, jotta tutkimustuloksiin ei vaikuta tutkijan omat tulkinnat. Näin ollen mielestäni aineiston laatu ja luotettavuus toteutuivat opinnäytetyössäni.

Tämä tutkimus on suppea, eikä anna luotettavaa kokonaiskuvaa vanhempien kokemuksista SOS-lapsikylän perhekuntoutuksesta, koska aineisto kerättiin vain neljältä vanhemmalta. Jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista selvittää aihetta laajemmin koko Suomen SOS-lapsikylien perhekuntoutuksessa olleilta vanhemmilta. Mielenkiintoista olisi myös selvittää lasten näkökulma perhekuntoutukselta, kun perhekuntoutuksesta on kulunut reilusti aikaa.

Tärkeimmäksi opinnäytetyöprosessissa koen sen, että aihe oli itseä kiinnostava ja koen itse oppineeni työstä paljon. Alusta loppuun saakka olen itse sitä mieltä, että työskentely olisi ollut antoisampaa ja tehokkaampaa, jos olisin tehnyt sen toisen opiskelijan kanssa. Olisin kaivannut ajatustenvaihtoa, mikä olisi helpottanut itseäni analyysiä ja johtopäätöksiä tehdessä. Koen kuitenkin onnistuneeni työssäni toivomallani tavalla, vaikka ajankäytön organisoinnin olisin voinut suorittaa paremmin. Oma ammatillista tietämystä ja ammattitaitoa tutkimusprosessi on tukenut valtavasti. Olen kerännyt itselleni paljon teoretietoa lastensuojelusta, sain yhteistyökokemusta SOS-Lapsikyläorganisaatioon sekä harjoitusta asiakkaan kohtaamiseen haastattelijan roolista. Aihe toi rutkasti lisää tietoa lastensuojelusta ja tutkimustulokset puolesta puhuvat avohuollon tukitoimien tärkeydestä ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä.

Toivon, että työn tilannut SOS-lapsikylä hyötyy tutkimuksestani ja voivat jakaa tutkimustuloksia myös muille perhekuntoutusta tarjoaville lapsikylille. Toivon myös, että tutkimus tavoittaa myös ne lastensuojelun asiakasperheet, jotka voisivat hyötyä kyseisestä palvelusta.

LÄHTEET

Aer, J. 2012. Lastensuojeluoikeus. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Bardy, M. & Heino, T. 2013. Katsaus lastensuojelun toimintaympäristöön. Teoksessa Lastensuojelun ytimissä, 13-42. Toim. Bardy, M. 4.uudistettu painos, Tampere, Juvenes Print- Suomen yliopistopaino Oy, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Centers for family change. 2015. Family problems/stresses. Viitattu 22.10.2015. http://www.centersforfamilychange.com/family_problems.htm

Ensi- ja turvakotien liitto. 2015. Viitattu 2.10.2015. http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/asiaa_lastensuojelusta/mita_lastensuojelussa_tapahtuu/kiireellinen_sijoitus/

Forss, P & Vatula-Pimiä, M. 2010. Sosiaalinen turva ja Hyvinvointi. Helsinki. Edita Prima Oy.

Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, P., Seppänen, S., Tapio, N., & Vilén, M. 2010. Perhe ja perhetyö. Teoksessa Kohtaamisia lapsiperheissä, menetelmiä perhetyöhön, 10- 59. Toim. Seppänen, P., Tapio, N., Toivanen, R. & Vilén, M. Helsinki. Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa

Heino, T. 2013. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Lastensuojelun ytimissä, 84-107. Toim. Bardy, M. 4. uudistettu painos. Tampere. Juvenes Print- Suomen yliopistopaino Oy. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Gaudeamus

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Saijavaara, P. 2008. 13.-14. uudistettu painos. Tutki ja kirjoita. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2006, Kuntoutuksen perusteet. 1.-3.painos, Werner Söderström Osakeyhtiö.

Karvonen, S., Moisio, P. & Simpura, J. 2009. Suomalaisten hyvinvointi ja elinolot 2000 –luvulla. Teoksessa Lapsiperheiden hyvinvointi 2009, 20-35. Toim. Ahlström, S. Karvonen, S. & Lammi-Taskula, J. Helsinki. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80047/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f.pdf?sequence=1>

Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy.

Kuntoutusselonteko 2002. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. 2002. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114250/kselte02.pdf?sequence=1>

L.13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.4.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

L.13.6.1929/234. Avioliittolaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 3.5.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1929/19290234>

L. 19.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.9.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#P10>

L.22.4.1999/523. Henkilötietolaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.9.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>

Niemi-Pynttari, M. 2015. Voimavara- ja ratkaisukeskeinen näkökulma ohjaustyössä. Elinikäisen ohjauksen verkkolehti. <http://verkkolehdet.jamk.fi/elo/2013/06/07/voimavara-ja-ratkaisukeskeinen-nakokulma-ohjaustyossa/>

Puusniekka, A. & Saaranen-Kauppinen, A. 2006. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 3.5.2015. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2015. Viitattu 15.4.2015. http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu

Sosiaali- ja terveysministeriö & Kuntaliitto. 2014. Lastensuojelun laatusuositus. Toim. Lavikainen, M., Puustinen-Korhonen, A. & Ruuskanen, K. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu. Tampere. Viitattu 3.5.2015 http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=9882186&name=DLFE-30055.pdf

SOS-lapsikylä ry. 2015. Viitattu 10.4.2015. <https://www.sos-lapsikyla.fi/mita-me-teemme/>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Lastensuojelun käsikirja. viitattu 8.9.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014: Lasten oikeudet toteutuvat Suomessa vain osittain. viitattu 28.8.2015. <https://www.thl.fi/fi/-/lapsiperheiden-hyvinvointi-2014-lasten-oikeudet-toteutuvat-suomessa-vain-osittain>

Teemahaastattelu kysymysrunko

1 Taustatiedot

- Kerro hiukan aluksi perheestäsi. Ketä perheeseen kuuluu?
- Mitä tiesitte perhekuntoutuksesta ennen kuin aloititte sen?
- Miksi aloititte perhekuntoutuksen?
- Mitkä olivat teidän tavoitteenne perhekuntoutukselle?
- Oliko perheellänne jotain tukitoimia ennen perhekuntoutusta?

2 Perhekuntoutus vanhemman kokemana

- Työntekijät

- o Koetteko tulleenne kuulluksi asteikolla 0-10. 0 ei yhtään, 10 täysin kuulluksi

Jos vastasitte vähemmän kuin 10, miten työntekijän olisi tullut toimia toisin, että olisitte tulleet täysin kuulluksi.

- o Kerättiinkö teiltä palautetta perhekuntoutuksen aikana?

- Työskentely

- o Millaista työskentelyä teitte?

- o Miltä työskentely tuntui asteikolla 0-10. 0 epämiellyttävältä, 10 todella hyvältä.

Jos vastasitte vähemmän kuin 10, mikä olisi auttanut kokemaan työskentelyn as-teen verran paremmalta?

- o Ketkä osallistuivat työskentelyyn?

1. SOS-lapsikylässä
2. Muut viranomaiset

3. Sukulaiset/ystävät

o Saavutitteko haluamianne tavoitteita kuntoutuksen aikana asteikolla 0-10. 0 en saavuttanut, 10 kaikki tavoitteet saavutettiin.

Jos vastasitte vähemmän kuin 10, mitä olisi pitänyt tehdä ehkä toisin, että tavoitteet olisi paremmin saavutettu.

- Oma perhe, oma toiminta ja vanhemmuus

o Saitteko toivomaanne apua ja tukea asteikolla 0-10? 0 ei ollenkaan, 10 kaiken toivotun .

-Jos saitte, niin mitä se tuki oli?

3 Perhekuntoutuksen näkyminen nykyhetkessä?

- Mitä ajattelette miten perhekuntoutus näkyy tällä hetkellä omassa arjessa?

- Onko arkeen mahdollisesti jäänyt työkaluja ja ajattelumalleja perhekuntoutuksesta, joita käytätte edelleen?

-Onko perheellänne jotain tukitoimia tällä hetkellä?

4 Odotukset ja todellisuus?

- Missä määrin perhekuntoutus vastasi odotuksianne asteikolla 0-10? 0 ei lainkaan, 10 vastasi täysin.

5 Ajatuksia kuntoutuksesta ja sen kehittämisestä

- Mitä hyvää perhekuntoutuksessa oli?

- Mitä huonoa perhekuntoutuksessa oli?

- Minkä asian koette tärkeimmäksi perhekuntoutuksessa?

- Miten haluaisitte kehittää perhekuntoutusta?

6 Muuta

- Mitä muuta haluaisit vielä sanoa?
- Mitä haluaisit sanoa työntekijöille nyt?
- Miten kuvailisit perhekuntoutusta muille perheille?